

«Να συγχωρέσεις και να συγχωρεθείς» - π. Αλέξανδρος Σμέμαν

/ [Πνευματικά Αποσπάσματα](#)

Η τελευταία μέρα πριν από τη Μεγάλη Τεσσαρακοστή ήταν ανέκαθεν γνωστή στο λαό ως «Κυριακή της συγγνώμης». Την ημέρα αυτή διαβάζονται τα εξής λόγια του Χριστού, «ἐὰν δὲ μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν» (Ματθ. 6,15). Το ίδιο βράδυ στην εκκλησία ο καθένας ζητά συγγνώμη από τους άλλους στον «εσπερινός της συγγνώμης» έτσι, ώστε να εισέλθουμε στη Σαρακοστή, στον καιρό του καθαρμού, εμβαθύνοντας και αγιάζοντας τη ζωή μας, συμφιλιωμένοι με τους άλλους.

Συνείδηση είναι αυτό το μυστηριώδες βάθος του νου, που μας φέρνει τύψεις και παθιασμένη επιθυμία για κάθαρση, αναγέννηση και διόρθωση. Τύψη είναι ακριβώς η φωνή της συνειδήσεως, και μας οδηγεί στο πρώτο σκαλοπάτι του δρόμου για την κάθαρση, στην επιθυμία να συγχωρήσουμε και να συγχωρηθούμε, στην ίδια την Κυριακή «της συγγνώμης». Γιατί; Γιατί η συγγνώμη και η επιθυμία για συγγνώμη να μπαίνουν μέσα μας με τέτοια σαφήνεια τη στιγμή που ξεσηκώνεται η συνείδησή μας, ως μια κατεξοχήν απαίτηση; Η απάντηση είναι πως η συνείδηση μας αποκαλύπτει επίσης πως ουσία του κακού και του ψεύδους είναι η διαίρεση, που εμφανίζεται ως ενοχή μπροστά στους άλλους ανθρώπους.

Ο Ντοστογιέφσκι, με το στόμα του γέροντα Ζωσιμά, μας είπε πως «ο καθένας είναι ένοχος για όλα και απέναντι σε όλους». Από μια πρώτη ματιά αυτά τα λόγια φαίνονται όχι μόνο υπερβολικά, αλλά και εντελώς παράλογα. «Γιατί να είμαι ένοχος απέναντι στους άλλους;», ρωτά απροκάλυπτα η προσβεβλημένη μας λογική, ο «εξωτερικός» μας νους. Όσον αφορά την «ηθικότητα», η λογική μας πιθανώς να συμφωνεί πως ναι, κατά κάποιο τρόπο, είμαι στην πραγματικότητα ένοχος απέναντι σε κάποιον, αλλά προσθέτει καθησυχαστικά, δεν είναι κι αυτό ένα κομμάτι της ζωής; Ας αφήσουμε τη λογική να αμφιβάλει, ας αφήσουμε ακόμη και την ηθική να εξηγεί και να εκλογικεύει. Ας ακούσουμε όμως τη συνείδηση: εκεί, πολύ βαθιά μέσα μας, μια ήσυχη φωνή μας λέει σταθερά και επίμονα, «ένοχε». Ποια είναι αυτή η ενοχή; Δεν πρόκειται για συγκεκριμένα παραπτώματα και διενέξεις, που είναι, νομίζω, αρκετά αναπόφευκτα. Δεν πρόκειται για συνηθισμένα καυγαδάκια και μικρόψυχους εκνευρισμούς. Όχι, αυτή η ενοχή που τόσο ξαφνικά, αλλά και τόσο φανερά εμφανίζεται μέσα μου έχει την πηγή της αλλού: στη ζωή μου, που τόσο πολύ διαπερνάται από τον εγωισμό. Η ενοχή συνεπώς επικεντρώνεται πάνω μου· ο «άλλος» και οι «άλλοι» δεν έχουν όντως τίποτε το κοινό μ' αυτή, εκτός από το βαθμό στον οποίο γίνονται όργανα σκοπιμότητας. Ακόμη και η αγάπη μας δηλητηριάζεται εκ των ένδον, ακρωτηριάζεται από τον «εγωισμό», επειδή ακόμη και στην αγάπη μπορούμε να κατέχουμε το αντικείμενο της αγάπης μόνο για τον εαυτό μας.

Μόνο η συνείδηση είναι αυτή που ξαφνικά μας αποκαλύπτει με ανελέητη καθαρότητα ολόκληρο τον κόσμο, ως πάλη όλων εναντίον όλων, μια πάλη που καταναλώνει τη ζωή από την αρχή μέχρι το τέλος. Μόνο αν το αισθανθούμε και το συνειδητοποιήσουμε, μπορούμε να αρχίσουμε να ακούμε εσωτερικά την αλήθεια των λόγων του Ντοστογιέφσκι, «Ο καθένας είναι ένοχος για όλα και απέναντι σε όλους». Μπορούμε τότε να αρχίσουμε επίσης να ακούμε την αλήθεια κι άλλων λόγων που ειπώθηκαν πριν τον Ντοστογιέφσκι, από τον αγ. Σεραφείμ του Σάρωφ:

«Βρες εσύ τη σωτηρία, και χιλιάδες θα σωθούν γύρω σου...». Βρες εσύ τη σωτηρία: αλλ' αυτό σημαίνει ακριβώς να σωθείς κατ' αρχάς από αυτή την πρωταρχική υποδούλωση στη διαίρεση, από αυτό το εσωτερικό διαζύγιο από τη ζωή και τους ανθρώπους, από αυτή τη συνειδητή ή ασυνείδητη κατάσταση πάλης στην οποία ζούμε.

Να συγχωρέσεις και να συγχωρεθείς! Έτσι ακριβώς στρεφόμαστε από τη διαίρεση στην ενότητα, από την έχθρα στην αγάπη, από το χωρισμό στην ένωση. Το να συγχωρείς όμως δεν είναι απλώς το να αγνοείς τα ελαττώματα, όπως συχνά ισχυριζόμαστε, ή το χειρότερο, να βγάζεις από το μυαλό σου τους άλλους με μια κίνηση του χεριού ως ανίατη περίπτωση που δεν αξίζει να ασχοληθεί μαζί της κανείς. Συγγνώμη δεν σημαίνει αδιαφορία ή περιφρόνηση ή κυνισμός. Μόνον όποιος έχει ξαφνικά συνειδητοποιήσει με όλη του την ψυχή την τρομακτικότητα της απουσίας αγάπης από αυτόν τον κόσμο, που έχει αισθανθεί την αβυσσαλέα οδύνη εκείνης της μοναξιάς στην οποία έχει αυτοκαταδικαστεί ο άνθρωπος με την αυτοδικαίωση και τον εγωισμό του, μόνο τότε θα μπορέσει να συγχωρέσει και να συγχωρηθεί.

Όλα αυτά εκφράζονται και ακούγονται στην ευχή της Εκκλησίας την Κυριακή της συγχωρήσεως: «Μη ἀποστρέψης τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ τοῦ παιδός σου, ὅτι θλίβομαι». Εκεί βρίσκεται αυτή η χαρμολύπη, που μας επιτρέπει τελικά να κατανοήσουμε τη ρίζα, την ουσία και τη δύναμη του κακού: κρύες καρδιές, μαραμμένα αγάπη, και ο θρίαμβος σ' αυτόν τον κόσμο της ατομικής αυτοδικαίωσης, που μπορεί μόνο να καταλήξει στην απομόνωση και στη μοναξιά. Ευχόμαστε για τη συγχώρηση, διψάμε να συγχωρηθούμε... Κατά τον ίδιο τρόπο που ένα παιδάκι που λύπησε τη μητέρα του νοσταλγεί το χαμένο παράδεισο της αγάπης της, έτσι κι ο καθένας μας γνωρίζει πως η διάλυση του κακού αρχίζει με αυτή τη μεταστροφή της ψυχής, με το μαλάκωμα της καρδιάς, μ' αυτή τη δίψα για αποκαταλλαγή. Γιαυτό ανεξάρτητα από το πόσο μακριά φαίνεται πως είναι από την ψυχρή και σκληρή ζωή μας, όπου η συνδετική δύναμη της «συλλογικότητας» σφίγγει μάλλον παρά μετριάζει την ανθρώπινη μοναξιά, όσο παράξενο κι αν φαίνεται αυτό στο πνεύμα των καιρών μας, βρίσκεται εδώ, στη δύναμη της συνείδησης, στη δίψα για συγχώρεση και μεταστροφή της ψυχής, εκεί όπου βρίσκουμε την αρχή της πνευματικής μας αναγέννησης.

π. Αλέξανδρος Σμέμαν, Εορτολόγιο – Ετήσιος εκκλησιαστικός κύκλος, Ακρίτας, Αθήνα 2005